অধ্যায় ৫ঃ জন লক

অধ্যায় গাঁথনি

৫.১ উদ্দেশ্য
৫.২ পৰিচয়
৫.৩ মানুহৰ প্ৰকৃতি সম্পৰ্কে ধাৰণা
৫.৪ সামাজিক চুক্তি তত্ত্ব
৫.৫ ব্যক্তিবাদ সম্পৰ্কে ধাৰণা
৫.৬ নাৰীৰ স্বাধীনতা সম্পৰ্কে ধাৰণা
৫.৭ ব্যক্তিগত সম্পত্তি সম্পৰ্কে ধাৰণা
৫.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৫.৯ অধিক জানিবলৈ
৫.১০ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান
৫.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনিঃ

- জন লকৰ মানৱ প্ৰকৃতি সম্পৰ্কে দৃষ্টিভঙ্গী বুজিব পাৰিব
- লকৰ সামাজিক চুক্তি তত্ত্ব মূল্যায়ন কৰিব পাৰিব
- লকৰ ব্যক্তিবাদ সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- লকৰ নাৰী স্বাধীনতা সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- লকৰ ব্যক্তিগত সম্পত্তি সম্পৰ্কে বৰ্ণনা কৰিব পাৰিব।

৫.২ পৰিচয়

জন লক হ'ল সামাজিক চুক্তিতত্ত্ব ধাৰণাৰ দ্বিতীয়জন চুক্তিতত্ত্ববিদ। তেওঁক ধ্ৰুপদী উদাৰপন্থীৰ পিতৃ হিচাপেও জনা যায়। তেওঁ ব্যক্তিবাদৰ সকলোবোৰ মৌলিক ধাৰণা যেনে সকলো ব্যক্তি মুক্ত, সমান আৰু যুক্তিসংগত সৰোগত কৰি ব্যক্তিবাদ আৰম্ভ কৰিছিল আৰু সাংবিধানিক ৰাজতন্ত্ৰৰ জৰিয়তে সমাপ্ত কৰিছিল। তেওঁৰ আটাইতকৈ উল্লেখনীয় গ্ৰন্থ হৈছে "Two Treatises of Government" ।

৫.৩ মানুহৰ প্ৰকৃতি সম্পৰ্কে ধাৰণা

হ'বচৰ দৰে লকেও বিশ্বাস কৰে যে ৰাষ্ট্ৰ কোনো ঐশ্বৰিক শক্তি বা যান্ত্ৰিক বিকাশৰ দ্বাৰা উৎপত্তি হোৱা নাই; ৰাষ্ট্ৰৰ উৎপত্তিৰ মূল হৈছে সামাজিক চুক্তি। সামাজিক চুক্তিৰ আবিৰ্ভাৱৰ কাৰণ হৈছে ব্যক্তিয়ে নিজৰ ভাল বিচৰাৰ লগতে সামাজিক নিৰাপত্তা আৰু উন্নতি বিচৰাটো। কিন্তু তাৰ বাহিৰে তেওঁলোকে প্ৰত্যেকেই আনজনৰ পৰা পৃথক হৈ যায়। হ'বচৰ বিপৰীতে লকে বিশ্বাস কৰে যে ব্যক্তি হৈছে সক্ষম, দক্ষ আৰু যুক্তিবাদী প্ৰাণী।

লকে বিশ্বাস কৰে যে সকলোকে যদি যথাযত সুযোগ দিয়া হয় তেতিয়া তেওঁলোক সমান মানসিক বিকাশৰ বাবে দায়বদ্ধ। তেওঁৰ মতে এইটো শাৰীৰিক বিকাশৰ পৰিবর্তে মানসিক বিকাশহে যিটো সকলো সময়তে গ্রহণযোগ্য। তেওঁ হ'বচৰ মতেৰে একমত যে ব্যক্তিৰ ইচ্ছা আছে আৰু ব্যক্তিয়ে দুখবোৰ সুখলৈ পৰিবর্তনৰ ইচ্ছা প্রকাশ কৰে। অৱশ্যে, তেওঁ হ'বচৰ সৈতে এইটো ক্ষেত্রত একমত নহয় যে ব্যক্তিয়ে সুখৰ কাৰণে কাজিয়া, বর্বৰতা বা নির্মমতাক প্রশ্রয় দিয়ে। অন্যহাতে, লকে ভাবে যে ব্যক্তিয়ে শান্তিপূর্ণ আৰু যুক্তিবাদেৰে নিজৰ উদ্দেশ্যত উপনীত হ'ব বিচাৰে। তেওঁ লগতে বিশ্বাস কৰে যে প্রকৃতিয়ে মানুহক বুদ্ধিমত্তা প্রদান কৰিছে যিয়ে মানুহক অন্ধকাৰৰ পৰা মুকলি হোৱাত সহায় কৰে। প্রত্যেকেই তেওঁলোকৰ ক্রিয়াসমূহ শৃংখল কৰাত স্বাধীন, লগতে একতিয়াৰৰ ভিতৰত ক্ষমতা প্রয়োগৰ ক্ষেত্রতো স্বাধীন। সেয়েহে ব্যক্তি সকলো দিশতে স্বাধীন হোৱাৰ কাৰণে কোনোৱে কাৰো জীৱন, স্বাস্থ্য, স্বাধীনতা বা সম্পত্তিৰ ক্ষতি নকৰে। পূর্ব-ৰাষ্ট্র নাগৰিক সমাজত শান্তি, শুভ ইচ্ছা, পাৰস্পৰিক সহযোগিতা নতুবা সংৰক্ষণতা বিৰাজ কৰে আৰু যিয়ে তেওঁলোকৰ সামাজিক সম্পর্কসমূহ পৰিচালনা কৰে।

৫.৪ সামাজিক চুক্তি তত্ত্ব

যদি প্রকৃতি ৰাজ্যত লোকসকলে শান্তি, সমৃদ্ধি উপভোগ কৰে, লগতে তাত কোনো যুদ্ধৰ ভয় নাই, তেনেহ'লে তেওঁলোকে কিয় প্রকৃতি ৰাজ্য ত্যাগ কৰিব বিচাৰে। লকৰ মতে, সামাজিক চুক্তি প্রতিষ্ঠা কৰাটো সমাজৰ অভ্যন্তৰীণ আকাংক্ষা যিয়ে মানুহক এই দিশত পৰিচালিত কৰে। এটি সাধাৰণ সিদ্ধান্তৰ অনিশ্চয়তা আৰু গ্রহণযোগ্য সামাজিক আইনসমূহৰ এজন সাধাৰণ ব্যাখ্যাকর্তাৰ প্রয়োজনীয়তাই তেওঁলোকক প্রকৃতি ৰাজ্য ত্যাগৰ চিন্তা কৰাত বাধ্য কৰে। প্রাকৃতিক অধিকাৰ ৰক্ষাৰ ক্ষেত্রত অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে অক্ষমতা হ'ল প্রকৃতি ৰাজ্য ত্যাগৰ অন্য এটা কাৰক।

লকৰ মতে, মানুহে প্রকৃতি ৰাজ্য ত্যাগ কৰি নাগৰিক ৰাষ্ট্র গঠন কৰাৰ কাৰণ হ'ল প্রকৃতি ৰাজ্যত উৎপত্তি হোৱা অসুবিধা আৰু বিশৃংখলতা। প্রকৃতি ৰাজ্যত সৃষ্টি হোৱা অৰাজকতাই মানুহক সামাজিক চুক্তি গঠন কৰাত অৰিহনা যোগায়। সামাজিক চুক্তিত অন্তর্ভুক্তিৰ পাছত মানুহে এখন নাগৰিক সমাজ বা ৰাজনৈতিক সমাজ প্রতিষ্ঠা কৰে। এই ক্ষেত্রত লকে নাগৰিক সমাজ আৰু ৰাজনৈতিক সমাজ নামক দুয়োটা শব্দ একে অর্থত ব্যৱহাৰ কৰে। এই ধৰণৰ সমাজত ৰাজনৈতিক কর্তৃত্ব আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষমতা থাকে। লকে কৈছে যে সামাজিক চুক্তিৰ সময়ত মানুহে তেওঁলোকৰ প্রাকৃতিক অধিকাৰ যেনে— জীয়াই থকাৰ অধিকাৰ, স্বাধীনতাৰ অধিকাৰ আৰু সম্পত্তিৰ অধিকাৰ ত্যাগ নকৰে। নতুনকৈ গঠন হোৱা নাগৰিক বা ৰাজনৈতিক সমাজত মানুহৰ প্রাকৃতিক অধিকাৰসমূহ চৰকাৰে ৰক্ষা কৰে। জনসাধাৰণে অৱশ্যে এই ক্ষেত্রত নিবিচাৰে যে তেওঁলোকৰ চৰকাৰ চৰম ক্ষমতাৰ অধিকাৰী হওঁক। ৰৰং, তেওঁলোকে এখন সীমিত চৰকাৰ বিচাৰে য'ত ক্ষমতা বিকেন্দ্রীভূত আৰু হস্তান্তৰযোগ্য হয়। লকিয়ান চৰকাৰৰ প্রধান কর্তব্য হ'ল জনস্বার্থ বা সকলোৰে হিত সাধন কৰা আৰু জনসাধাৰণৰ অধিকাৰসমূহ ৰক্ষাৰ জৰিয়তে এই কামসমূহ সমাধান কৰা। এই চৰকাৰ জণগণৰ সন্মতিৰ ভিত্তিতে গঢ়ি উঠা চৰকাৰ। যদি চৰকাৰে জনসাধাৰণৰ অধিকাৰ ৰক্ষা কৰাত ব্যর্থ হয় বা জনসাধাৰণৰ কল্যাণ সাধনত অপৰাগ হয়, তেনেহ'লে জনসাধাৰণে সামাজিক চুক্তি ভংগ কৰি চৰকাৰৰ বিলুপ্তি সাধন কৰিব পাৰে। তাৰ পৰৱর্তী সময়ত জনসাধাৰণে তেওঁলোকৰ নাগৰিক সমাজত সন্মতি সাপেক্ষে অন্য এখন চৰকাৰ গঠন কৰিব পাৰে।

5 জানি থোৱা ভাল

যদিও লকে প্রকৃতি ৰাজ্যৰ অৱস্থা যুদ্ধ ৰাজ্যৰ পৰা পৃথক কৰে, তেওঁ প্রকৃতি ৰাজ্যৰ কিছুমান এনেকুৱা অসুবিধাৰ তালিকা প্রস্তুত কৰিছে যিয়ে মানুহক প্রকৃতি ৰাজ্য এৰিবলৈ সন্মত কৰায় —

- ব্যক্তিগত সম্পত্তি আৰু শ্রেণী দ্বন্দ্ব প্রকৃতি ৰাজ্যৰ প্রধান গুৰুত্বপূর্ণ সমস্যা।
- প্রকৃতি ৰাজ্যত এনেকুৱা কিছুমান বিধি আছে যিবোৰ জনগণে মানি চলিব লাগে। কিন্তু যদি কোনোৱে প্রকৃতি ৰাজ্যৰ এই বিধি ভংগ কৰে তেনেহ'লে তেওঁক শাস্তি দিবলৈ প্রকৃতি ৰাজ্যত কোনো ধৰণৰ অধিকাৰী নাই।
- প্রকৃতিৰাজ্যত জনসাধাৰণৰ তিনিটা ৰাজনৈতিক ক্ষমতা যেনে কার্যনির্বাহী, বৈধানিক আৰু যুদ্ধত জড়িত হোৱাৰ ক্ষমতা আছে। কিন্তু তেওঁলোকৰ বিচাৰৰ কোনো ক্ষমতা নাই।)

গতিকে, লকিয়ান সামাজিক চুক্তিয়ে প্রাক-ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ বিলুপ্তি ঘটাই এটি ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰে। এইখন এনেকুৱা চুক্তি যি সার্বভৌম চুক্তিৰ এটি অংশ। তেওঁ সমাজৰ অন্যান্য জনগণতকৈ ওপৰত নহয় বা তেওঁ প্রকৃতি ৰাজ্যতো থাকিব নোৱাৰে। প্রাক্-ৰাজনৈতিক ৰাষ্ট্রৰ জনগণে সার্বভৌমক তেওঁলোকৰ অধিকাৰ সমূহ নিদি অকল ব্যাখ্যামূলক ক্ষমতাহে প্রদান কৰে। চুক্তিখনে সকলোবোৰ ক্ষমতা কোনো ব্যক্তিৰ হাতত অর্পন কৰাৰ পৰিবর্তে সমাজৰ হাতত অর্পন কৰে। লকৰ মতে, চৰম ৰাজতন্ত্রৰ ধাৰণা হ'ল মূর্খতা কিয়নো ৰজাসকলো মানুহ যিসকলে ভালপোৱা আৰু ঘৃণাভাৱ অনুভৱ কৰে।

সমালোচনাঃ- লকৰ দ্বাৰা প্রেৰিত সামাজিক চুক্তি তত্ত্বটিও কিছুমান সমালোচনাৰ সন্মুখীন হৈছিল যিবোৰ হ'ল —

- লকে বিশ্বাস কৰে যে প্রকৃতি ৰাজ্যত বাস কৰা মানুহৰ কিছু সম্পত্তি আৰু কর্তৃত্ব আছে আৰু তেওঁ বিচাৰে যে এখন ভাল চৰকাৰে তেওঁৰ এই অধিকাৰসমূহ ৰক্ষা কৰক। অন্য কথাত, লকে সম্পত্তিশালী শ্রেণীৰ সুৰক্ষাৰ পক্ষে ঠিয় দিছে যিটো ধাৰণা সমতা আৰু ন্যায্যতাৰ ভিত্তিত ন্যায় সংগত বুলি ক'ব নোৱাৰি।
- হ'বচৰ দৰে লকেও মানুহৰ প্রকৃতি সম্পর্কে ভুল ধাৰণা আগবঢ়াইছে। যদি মানুহবোৰ হ'বচে কোৱাৰ দৰে দুষ্ট, বর্বৰ, নিষ্ঠুৰ আৰু অভদ্র নহয় তেতিয়াহ'লে তেওঁলোক কেতিয়াও ভদ্র, আত্ম উপলব্ধক আৰু দায়বদ্ধ সেই পর্য্যায়লৈ হ'ব নোৱাৰে যিটো পর্য্যায়লৈ লকে ব্যাখ্যা কৰিছে। মানৱ সভ্যতাৰ ইতিহাসৰ কোনো স্তৰতেই কর্তৃত্ব অবিহনে মানুহে সংযতভাবে কাম কৰাৰ নজিৰ নাই। গতিকে, তেওঁ মানুহৰ প্রকৃতি আৰু প্রৱনত্ব সমূহ বুজাত ব্যর্থ হৈছে।
- লকে এখন সমাজ নে এখন চৰকাৰ গঠন কৰিব বিচাৰিছে তাত সন্দেহৰ অৱকাশ আছে। চৰকাৰ হ'ল এটি সংস্থা যাৰ কার্য্যপালিকা, ন্যায়পালিকা আৰু বিধায়িনী ক্ষমতা আছে। কিন্তু লকৰ ক্ষেত্রত চৰকাৰৰ অকল সীমিত বিধায়িনী কামহে আছে আৰু সেইটোও কেৱল আইন ব্যাখ্যাকাৰী হিচাপেহে।
- জনসাধাৰণৰ সন্মতি সম্পর্কেও লকৰ ধাৰণাৰ বিৰুদ্ধাচৰণ কৰা দেখা যায়। লকে কৈছে যে প্রত্যেক ব্যক্তিয়ে চৰকাৰ গঠনৰ কাৰণে সামাজিক চুক্তিত সন্মতি প্রদান কৰে। এই ধাৰণাটো ভুল কিয়নো তাত মাত্র সংখ্যাগৰিষ্ঠইহে সন্মতি দিয়ে। গতিকে, লকে সক্রিয় সন্মতি আৰু উহ্য সন্মতিৰ প্রভেদ ব্যাখ্যা কৰাত ব্যর্থ হৈছে। লকিয়ান সন্মতি মূলতঃ প্রত্যেকজন ব্যক্তিৰ ইচ্ছাৰ পৰিৱর্তে সংখ্যাগৰিষ্ঠৰ সন্তুষ্টিৰ ওপৰতহে প্রতিষ্ঠিত।

অৱশ্যে, এনেধৰণৰ সমালোচনা সত্বেও লকৰ ধাৰণাক নুই কৰিব নোৱাৰি কিয়নো লকে জনগণৰ সন্মতিৰ ভিত্তিতে এখন সীমিত চৰকাৰ গঠনৰ ধাৰণা ব্যক্ত কৰিছিল যিখন চৰকাৰৰ মূখ্য উদ্দেশ্য হ'ব জনসাধাৰণৰ মংগল সাধন কৰা।

t ৫.১ চিন্তা-চর্চা কৰক

বর্তমান পৰিস্থিতিত জন লকৰ ৰাজনৈতিক দর্শনৰ প্রাসংগিকতা বিচাৰিবলৈ চেষ্টা কৰক।

৫.৫ ব্যক্তিবাদ সম্পর্কে ধাৰণা

লক হ'ল এনে এজন দার্শনিক যিয়ে তেওঁৰ সমসাময়িক সময়ৰ ৰাজনৈতিক দর্শনৰ বিৰুদ্ধে থিয় দি নিজৰ ৰাজনৈতিক মতবাদ সজোৰে দাঙি ধৰিছিল। তেওঁ বিশ্বাস নকৰে যে ব্যক্তিৰ কোনো স্থায়িত্ব নাই নতুবা ব্যক্তি কেৱল সমাজৰ তুচ্ছ বা পৰাধীন অংগ। অন্যফালে লকে বিশ্বাস কৰে যে সমাজত ব্যক্তিৰ এটি নির্দিষ্ট স্থান আছে। তেওঁৰ মতে ব্যক্তিয়েই হৈছে ৰাষ্ট্ৰ বা সমাজৰ সর্ব্বোচ্ছ সত্তা আৰু ৰাষ্ট্ৰ হৈছে ব্যক্তিৰ অধিকাৰ আৰু স্বাধীনতাৰ ৰক্ষক। লকৰ মতে সেইখন ৰাষ্ট্ৰহে শ্ৰেষ্ঠ য'ত ব্যক্তিৰ স্বার্থসমূহ সর্বাধিক সুৰক্ষিত থাকে। ব্যক্তিৰ জন্মগত বা প্ৰাকৃতিক অধিকাৰ সংৰক্ষন কৰা, সুৰক্ষা দিয়া আৰু সন্মান কৰাটো ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰধান কর্তব্য।

দৰাচলতে লকৰ একমাত্ৰ উদ্দেশ্য হ'ল সামগ্ৰীকভাৱে জনসাধাৰণৰ ওচৰত চৰকাৰক পৰাধীন কৰা। লকে দাবী কৰে যে চৰকাৰ অকল ব্যক্তিৰ কল্যাণৰ কাৰনে বিদ্যমান। তেওঁৰ ব্যক্তিবাদ সম্পর্কে অগাধ প্ৰীতি সার্বভৌমৰ বিৰুদ্ধে জনগণৰ বিদ্ৰোহৰ অধিকাৰতে ফুটি উঠে। তেওঁৰ মতে জনগণৰ এইখিনি ক্ষমতা আছে যাৰ জৰিয়তে তেওঁলোকে চৰকাৰ অপসাৰিত কৰিব পাৰে যি চৰকাৰে তেওঁলোকৰ অধিকাৰৰ বিপৰীতে পৰিচালিত হয়। অন্যান্য ব্যক্তিবাদীসকলৰ দৰে লকেও বিশ্বাস কৰে যে জনসাধাৰণৰ কিছুমান নির্দিষ্ট নূন্যতম অধিকাৰ আছে আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ কোনো কর্তৃত্বৰে এই অধিকাৰসমূহ জনসাধাৰণৰ পৰা কাঢ়ি নিয়াৰ ক্ষমতা নাই।

লকৰ ব্যক্তিবাদৰ প্ৰতি চৰম ভালপোৱা অন্য দিশতো প্ৰতিফলিত হয় যেতিয়া তেওঁ মানুহক সর্ব্বোচ্ছ আসনত প্ৰতিষ্ঠা কৰি ৰাষ্ট্ৰক কেৱল নির্দিষ্ট লক্ষ্য পূৰণৰ মাধ্যম হিচাপে অভিহিত কৰে। ব্যক্তিৰ প্ৰাকৃতিক অধিকাৰ সংৰক্ষণ কৰাটো ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰধান কর্তব্য আৰু এই ধৰণৰ অধিকাৰক অবজ্ঞা বা অসন্মান কৰাৰ অর্থ হ'ল বিপ্লৱ বা বিদ্ৰোহক ন্যায় সংগত কৰা।

W অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন ১ ঃ ধ্ৰুপদী উদাৰপন্থীৰ পিতৃ কোন?

.....

.....

প্ৰশ্ন ২ ঃ লকে মানৰ প্ৰকৃতি সম্পর্কে হ'বচৰ সৈতে একে মত পোষণ কৰিছে (সঁচা/মিছা)

.....

.....

প্ৰশ্ন ৩ ঃ লকৰ মতে সামাজিক চুক্তিৰ দ্বাৰা নির্মিত চৰকাৰৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য কি?

.....

.....

প্ৰশ্ন ৪ ঃ লকৰ মতে ব্যক্তি ৰাষ্ট্ৰযন্ত্ৰতকৈ ওপৰত (সঁচা/মিছা)

.....

.....

৫.৬ নাৰী স্বাধীনতা সম্পর্কে ধাৰণা

বেছিভাগ ৰাজনৈতিক তত্ত্ববিদে সামাজিক লিংগৰ (Gender) সমতা স্থাপনৰ ধাৰণা গঢ়ি তোলাৰ ক্ষেত্ৰত

বেছি মনোনিবেশ কৰা নাছিল। তেওঁলোকে সামাজিক লিংগৰ মাজত এক ধৰণৰ প্ৰাকৃতিক বৈষম্য থকাটোকে মানি লৈছিল আৰু নাগৰিক সমাজে এই ধাৰণাটোক সংৰক্ষণ কৰিব লাগে বুলি মত পোষণ কৰিছিল।

লকেও বিশ্বাস কৰিছিল যে সামাজিক লিংগসমূহৰ মাজত এটি প্ৰাকৃতিক বৈষম্য আছে আৰু যিয়ে পুৰুষক ওপৰত ৰাখিছে। লগতে পুৰুষৰ এই শ্ৰেষ্ঠত্বৰ ধাৰণাই স্ত্ৰী সকলক আনুগত্য হ'বলৈ বাধ্য কৰাট। লকে বিশ্বাস কৰে যে নাৰীৰ হীনমন্যতাৰ উৎস হৈছে তেওঁলোকৰ প্ৰজনন ক্ষমতা আৰু এইটোক লকে প্ৰচলিত অসুবিধাতকৈ প্ৰাকৃতিক হিচাপে গণ্য কৰিছিল।

তেওঁ "Two Treatises of Government" শীৰ্ষক গ্ৰন্থখনত উল্লেখ কৰিছে যে নাৰীসকলৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থাটি পৰিয়ালকেন্দ্ৰীক অৰ্থাৎ পুৰুষৰ দ্বাৰা নাৰী বশীভূত হোৱা বা স্বামীৰ ওচৰত স্ত্ৰী বশীভূত হোৱা। আচৰিত ধৰণে লকৰ লিখনিৰ কোনো ঠাইতে একক মহিলাৰ (Single Women) বিষয় উল্লেখ পোৱা নাযায়। নাৰী মানে লকৰ মতে বিবাহিত মহিলা আৰু সেয়ে বেছিভাগ মহিলা পুৰুষৰ অধীন। মহিলাৰ প্ৰকৃতি যিহেতু সন্তান জন্ম দিয়া সেয়েহে বেছিভাগ মহিলা বিবাহিত। সেয়েহে, মহিলাৰ প্ৰজনন ক্ষমতাৰ পৰিণতি হিচাপে তেওঁলোক বিবাহিত লগতে স্বামীৰো বশীভূত হয় কিয়নো মহিলাসকলে তেওঁলোকৰ সন্তানৰ পালন-পোষণৰ কাৰণে পুৰুষৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হ'ব লগা হয়। লকে ধৰি লৈছে যে পৰিয়াল আৰু পৰিয়ালৰ মাজত থকা কৰ্তৃত্বৰ পৰিকাঠামো প্ৰাকৃতিক অৱস্থাত তৈয়াৰী এটি প্ৰাকৃতিক ঘটনা।

এনেদৰে, লকে ভাৱে যে নাৰীৰ স্বাধীনতা নাৰীৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল আৰু পুৰুষৰ 'সক্ষমতা আৰু শক্তিশালী'' গুণৰ বাবে নাৰী পুৰুষৰ অধীন।

৫.৭ ব্যক্তিগত সম্পত্তি সম্পৰ্কে ধাৰণা

লকৰ মতে প্ৰকৃতি ৰাজ্যত মানুহে তিনিটা গুৰুত্বপূৰ্ণ অধিকাৰ উপভোগ কৰে। সেইবোৰ হৈছে — জীয়াই থকাৰ অধিকাৰ, স্বাধীনতা আৰু সম্পত্তিৰ অধিকাৰ। যিহেতু এজনে অন্য এজনৰ জীৱন, স্বাস্থ্য, স্বাধীনতা বা সম্পত্তিৰ কোনো ক্ষতিসাধন নকৰে, সেয়েহে প্ৰকৃতি ৰাজ্যত মানুহৰ ব্যক্তিগত সম্পত্তি থাকে।

লকে কৈছে যে ঈশ্বৰে মানুহ সৃষ্টি কৰিছে তেওঁৰ উদ্দেশ্যসমূহ সফল কৰাৰ কাৰণে। ঈশ্বৰৰ জীৱ হিচাপে মানুহে নিজৰ জীৱন ৰক্ষা কৰাটো মানুহৰ কৰ্তব্য। ৱালড্ৰনৰ (Waldron) মতে " লকিয়ান স্ব-সংৰক্ষমশীলতা যিমান অধিকাৰ সিমান কৰ্তব্যও।" সেয়েহে আত্মহত্যাৰ ধাৰণাটো লকে কেতিয়াও সমৰ্থন কৰা নাছিল। কাৰণ মানুহৰ নিজকে নিজে মৰাৰ স্বাধীনতা নাই। তেওঁ কৈছে যে জীয়াই থাকিবলৈ হ'লে মানুহক সম্পত্তি লাগিব। তেওঁৰ মতে, সম্পত্তি ব্যক্তিগত হোৱা উচিত। ব্যক্তিগত সম্পত্তি এটি এনেকুৱা বস্তু য'ত মানুহৰ একচেটিয়া অধিকাৰ থাকে।

লকে কৈছে যে ঈশ্বৰে সকলো প্ৰাকৃতিক সম্পদ সমূহীয়া ভাৱেই দিছে। এইটো হৈছে সমূহীয়া (Common) সম্পত্তিৰ ধাৰণা। কিন্তু যদি কোনোৱে তেওঁৰ স্বতন্ত্ৰ শ্ৰম প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ লগত যুক্ত কৰে, তেতিয়া তাক ব্যক্তিগত সম্পত্তি বুলি কোৱা হয়। কিন্তু প্ৰকৃতি ৰাজ্যত ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ কিছু বাধ্যবাধকতা আছে। যেনে —

- লকে কৈছে যে ব্যক্তিগত সম্পত্তি থাকিব লগা হ'লে ব্যক্তি বিশেষে তেওঁৰ শ্ৰম প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ লগত যুক্ত কৰিব লাগিব। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁ সেইখিনি সম্পত্তিৰহে গৰাকী হ'ব, যিমানখিনি তেওঁ তেওঁৰ শ্ৰমৰ সৈতে সংযুক্ত কৰিব পাৰিব।
- পৃথিৱীত বাচি থাকিবলৈ হ'লে মানুহক সম্পত্তি লাগে। কিন্তু মানুহে সেইখিনি সম্পত্তিহে ৰাখিব লাগে যিখিনি বাচি থকাৰ কাৰণে দৰকাৰ হয়, কিয়নো মানুহৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদ নষ্ট কৰাৰ অধিকাৰ নাই।
- তৃতীয় সীমাবদ্ধতা হিচাপে লকে কৈছে যে এজনে আনজনৰ ভালৰ বাবে সিমান পাৰে সিমান ত্যাগ কৰিব

লাগে। কাৰণ সকলো প্ৰাকৃতিক সম্পদ সমূহীয়া আৰু এই সম্পদসমূহৰ ওপৰত সকলোৰে সমান অধিকাৰ আছে।

গতিকে লকে তেওঁৰ গ্ৰন্থত (Two Treatisc on Government) সীমিত সম্পত্তিৰ ধাৰণা উল্লেখ কৰিছে। কিন্তু তেওঁ পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁৰ সীমিত সম্পত্তিৰ ধাৰণা সলনি কৰি সীমাহীন সম্পত্তিৰ ধাৰণালৈ ৰূপান্তৰিত কৰে। লগতে সীমাহীন সম্পত্তি আহৰণৰ তিনিটা উপায় সম্পৰ্কে পৰামৰ্শ আগবঢ়ায়।

- মানুহে শ্ৰম শক্তি কিনিব পাৰে আৰু এই শ্ৰম শক্তি ব্যৱহাৰ কৰি প্ৰচুৰ পৰিমানে বৈধ সম্পত্তি আহৰণ কৰিব পাৰে। গতিকে, অন্যৰ শ্ৰম ক্ৰয়ৰ জৰিয়তে এজন সীমাহীন সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হ'ব পাৰে।
- অৰ্থ যেতিয়া বিনিময়ৰ মাধ্যম হৈ যায়, তেতিয়া লুণ্ঠনৰ চৰ্তটি খণ্ডন হয়, কাৰণ অৰ্থই কোনো বস্তু লুণ্ঠন নকৰে। গতিকে, অৰ্থৰ আৱিষ্কাৰৰ লগতে লুণ্ঠনৰ অৱকাশো নাইকিয়া হয়।
- তৃতীয়তে, সীমাবদ্ধতাৰ পৰা মুক্তি পথৰ সন্ধানৰ কাৰণে লকে শ্ৰমৰ উৎপাদনশীলতাৰ যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিছে। লকে দাবী কৰে যে যদি মাটি আৰু শ্ৰম কৃষিকাৰ্য্যৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় কাৰক হয়, তেনেহ'লে সেই উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত মাটিৰ অৰিহণা মাত্ৰ দহ শতাংশ, আনহাতে শ্ৰমৰ অৰিহণা নব্বে শতাংশ। গতিকে যদিহে এজন সম্পত্তিৰ কাৰণে শ্ৰম কৰে তেনেহ'লে তেওঁ মানৰ শ্ৰম বঢ়ালেই হ'ল।

তেনেকৈয়ে লকে তেওঁৰ সীমিত সম্পত্তিৰ ধাৰণা সীমাহীন সম্পত্তিৰ ধাৰণালৈ পৰিবৰ্তন কৰিছে। লকে কৈছে যে ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ তত্ত্ব এখন শ্ৰেণী বিভাজিত সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব। যিবোৰ মানুহে অধিক শ্ৰম কৰিব লগতে উদ্যোগ গ্ৰহণ কৰিব সেইবোৰ ধনী হ'ব আৰু আনবোৰ দুখীয়া হ'ব। গতিকে প্ৰকৃতি ৰাজ্যত ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ উত্থানৰ বিষয়তো লকৰ ব্যাখ্যাৰ ক্ষেত্ৰত সম্পত্তিৰ গুৰুতৰ বৈষম্যও ন্যায় সংগত হৈ উঠে। এই ক্ষেত্ৰত চি.বি মেকফার্চন (C.B. Macpherson)য়ে কৈছে লক এজন ধনীক (bourgeoisie) শ্ৰেণীৰ ৰাজনৈতিক চিন্তাবিদ। কিয়নো লকে এনে এখন সমাজ ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে কৈছে য'ত কিছুমান মানুহ ধনী আৰু কিছুমান মানুহ দুখীয়া আৰু এখন শ্ৰেণীবিভাজিত সমাজত ধনীক শ্ৰেণীৰহে মাত্ৰ উপকাৰ সাধন হয়। তাৰোপৰি লকে জীৱন আৰু স্বাধীনতাৰ অধিকাৰতকৈ ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ অধিকাৰতহে অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে।

কিন্তু লকে কৈছে যে তেওঁ 'সমতা' শব্দটো কেৱল ৰাজনৈতিক দিশৰ পৰাহে ব্যৱহাৰ কৰিছে। কিন্তু যেতিয়া তেওঁ প্ৰকৃতি ৰাজ্যক সমতাৰ ৰাজ্য হিচাপে সংজ্ঞায়িত কৰে তেতিয়া ইয়াৰ অৰ্থ কিন্তু অৰ্থনৈতিক সমতা হিচাপে ধৰি লোৱা নাই।

W অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন ৫ ঃ লকৰ মতে প্ৰকৃতিগতভাৱে নাৰী হ'ল পুৰুষতকৈ শ্ৰেষ্ঠ (সঁচা/মিছা)।

.....

.....

প্ৰশ্ন ৬ ঃ লকৰ মতে মানুহে প্ৰকৃতি ৰাজ্যত কোনবোৰ প্ৰাকৃতিক অধিকাৰ লাভ কৰে?

.....

.....

প্ৰশ্ন ৭ ঃ লকে কৈছে যে ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ তত্ত্বই এখন শ্ৰেণী বিভাজিত সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। (সঁচা/মিছা)।

.....

প্ৰশ্ন ৮ ঃ লকে সীমাহীন সম্পত্তি আহৰণৰ সম্পৰ্কে আগবঢ়োৱা দুটা পৰামৰ্শ লিখক।

.....

.....

২ ৫.৮ অধ্যায়টিৰপৰা আমি কি শিকিলোঁ

- জন লকক ধ্রুপদী উদাৰবাদৰ জনক হিচাপে জনা যায়। তেওঁৰ আটাইতকৈ উল্লেখনীয় গ্রন্থ হৈছে ‘টু ট্রিটিজ অফ্ গৱর্ণমেন্ট’’।
- জন লকে মানৱ প্রকৃতি সম্পর্কে হ’বচতকৈ এখন সম্পূর্ণ বেলেগ চিত্র দাঙি ধৰিছে। লকে হ’বচৰ ধাৰণাৰ ওলোটাকৈ বিশ্বাস কৰি কয় যে মানুহ দৰাচলতে শান্তিপ্রিয় প্রাণী। ব্যক্তি হৈছে সক্ষম, দক্ষ আৰু যুক্তিবাদী প্রাণী। প্রত্যেকেই তেওঁলোকৰ ক্রিয়াসমূহ শৃংখল কৰাত স্বাধীন, লগতে একতিয়াৰৰ ভিতৰত ক্ষমতা প্রয়োগৰ ক্ষেত্রতো স্বাধীন।
- লকৰ মতে মানুহে প্রকৃতি ৰাজ্যৰ অসুবিধাৰ পৰা মুক্তি পাবলৈ হ’লে এখন সামাজিক চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰাৰ প্রয়েজনীয়তা অনুভৱ কৰিছিল। সেই চুক্তিৰ দ্বাৰা এখন সীমিত চৰকাৰ প্রতিষ্ঠা কৰা হয় আৰু যাৰ প্রধান উদ্দেশ্য হ’ব জনসাধাৰণৰ মংগল সাধন কৰা।
- সামাজিক চুক্তিত অন্তর্ভুক্তিৰ পাছত মানুহে এখন নাগৰিক সমাজ বা ৰাজনৈতিক সমাজ প্রতিষ্ঠা কৰে। এই ক্ষেত্রত লকে নাগৰিক সমাজ আৰু ৰাজনৈতিক সমাজ নামক দুয়োটা শব্দ একে অর্থত ব্যৱহাৰ কৰে।
- এজন ব্যক্তিকেন্দ্রীক চিন্তাবিদ হিচাপে লকে মানুহক তেওঁৰ দর্শনৰ কেন্দ্রবিন্দু হিচাপে গণ্য কৰিছে। তেওঁ ৰাষ্ট্রক কেন্দ্রবিন্দু হিচাপে গণা কৰা নাই। তেওঁ ৰাষ্ট্রক কেৱল উদ্দেশ্য সাধনৰ মাধ্যম হিচাপেহে অভিহিত কৰিছে।
- লকৰ মতে সেইখন ৰাষ্ট্রহে শ্রেষ্ঠ য’ত ব্যক্তিৰ স্বার্থসমূহ সর্বাধিক সুৰক্ষিত থাকে। ব্যক্তিৰ জন্মগত বা প্রাকৃতিক অধিকাৰ সংৰক্ষন কৰা, সুৰক্ষা দিয়া আৰু সন্মান কৰাটো ৰাষ্ট্রৰ প্রধান কর্তব্য।
- লকে ধৰি লৈছে যে পৰিয়াল আৰু পৰিয়ালৰ মাজত থকা কর্তৃত্বৰ পৰিকাঠামো প্রকৃতি ৰাজ্যতে তৈয়াৰী এটি প্রাকৃতিক ঘটনা।
- লকে বিশ্বাস কৰে যে মানুহৰ কাৰণে প্রাকৃতিক অধিকাৰসমূহৰ ভিতৰত সম্পত্তিৰ অধিকাৰ অতিকৈ গুৰুত্বপূর্ণ, কিয়নো তেওঁৰ মতে জীয়াই থকাৰ কাৰণে ব্যক্তিগত সম্পত্তি অতিকৈ প্রয়োজনীয়। অৱশ্যে লকে উল্লেখ কৰে যে প্রকৃতি ৰাজ্যত ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ ধাৰণাই এখন শ্রেণী বিভাজিত সমাজ প্রতিষ্ঠা কৰে।

০ ৫.৯ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্রন্থঃ

1. Dhariwal, U.K. (2008). *Western political thought*. New Delhi: Arise Publishers & Distributors.
2. Gogoi, P. (2007). *Degree political theory*. Guwahati: Banalata Publication.
3. Jha, S. (2010). *Western political thought: From Plato to Marx*. New Delhi: Dorling Kindersley.

4. Johari, J.C. (1994). *Traditions of political thought*. Bombay: Himalayan Publishing House.
5. Nelson, B. R. (1996). *Western political thought: From Socrates to the age of ideology*. New Delhi: Dorling Kindersley.
6. Robert. P. & Sutch, P. (2005). *An introduction to political thought: A conceptual toolkit*. New Delhi: Atlantic Publishers and Distributers.
7. Singh, G. (Ed.). (2008). *Western political thinkers*. New Delhi: Omega Publications.

অসমীয়া গ্ৰন্থঃ

1] পাল, কৃপেশ চন্দ্ৰ আৰু নায়ক, প্ৰতুল চন্দ্ৰ [2005]¼ *স্নাতক মহলাৰ ৰাজনৈতিক চিন্তাবিদ।* গুৱাহাটী ঃ অৰুণ প্ৰকাশন।

K ৫.১০ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ জন লক।
২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ মিছা।
৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ জনসাধাৰণৰ কল্যাণ।
৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ সঁচা।
৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ মিছা
৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ জীয়াই থকাৰ অধিকাৰ, স্বাধীনতাৰ অধিকাৰ আৰু সম্পত্তিৰ অধিকাৰ
৭ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ সঁচা।
৮ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ লকে সীমাহীন সম্পত্তি আহৰণৰ সম্পৰ্কে আগবঢ়োৱা দুটা পৰামৰ্শ হ'ল-(১) মানুহে শ্ৰম শক্তি কিনিব পাৰে আৰু এই শ্ৰম শক্তি ব্যৱহাৰ কৰি প্ৰচুৰ পৰিমানে বৈধ সম্পত্তি আহৰণ কৰিব পাৰে। গতিকে, অন্যৰ শ্ৰম ক্ৰয়ৰ জৰিয়তে এজন সীমাহীন সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হ'ব পাৰে।
(২) অৰ্থ যেতিয়া বিনিময়ৰ মাধ্যম হৈ যায়, তেতিয়া লুণ্ঠনৰ চৰ্তটি খণ্ডন হয়, কাৰণ অৰ্থই কোনো বস্তু লুণ্ঠন নকৰে। গতিকে, অৰ্থৰ আৱিষ্কাৰৰ লগতে লুণ্ঠনৰ অৱকাশো নাইকিয়া হয়।

M ৫.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ ধ্ৰুপদী উদাৰবাদৰ জনক হিচাপে জন লকৰ পক্ষে যিকোনো দুটা যুক্তি আগবঢ়াওক।
প্ৰশ্ন ২ ঃ লকৰ মতে সামাজিক চুক্তিৰ দ্বাৰা গঠিত চৰকাৰৰ প্ৰকৃতি কি?
প্ৰশ্ন ৩ ঃ লকৰ মতে ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ ধাৰণা কি?

(খ) ছুটি প্ৰশ্ন (১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত প্ৰতিটো উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ মানুহৰ প্ৰকৃতি সম্বন্ধে লক আৰু হ'বচৰ তুলনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ ব্যক্তিবাদী হিচাপে জন লকৰ স্থিতি নিৰূপণ কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ নাৰীৰ স্বাধীনতা সম্পর্কে লকে দিয়া মতামতৰ ওপৰত এটি টোকা লিখক।

প্রশ্ন ৪ ঃ প্রকৃতি ৰাজ্যত ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ সীমাবদ্ধতা কি কি?

(গ) ৰছনাধর্মী প্রশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ জন ল'কৰ সামাজিক চুক্তি তত্ত্বটো সমালোচনামূলকভাৱে বিশ্লেষণ কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ জন ল'কৰ ব্যক্তিগত সম্পত্তি তত্ত্বৰ মূল্যায়ন কৰক।

****